

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA
AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEJYZOK EGYLETE, AZ ÁLTALÁNOS TANÍTÓ-EGYESÜLET ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Papok-, tanítók-,
gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre 8 K.
a tanító-egylet tagjainak, közs. és körjeizoknek 7 K. — Egy
példány ára 10 fillér.

Felelős szerkesztő és kiadó: **BETEGH PÁL.**

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: **FÜLEI SZ. LAJOS.**

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szög minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér-
többesbőri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen hetenkin
kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: **BETEGH PÁL** könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések intézendők. — Kéziratok vissza nem adtnak. M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz.

Hová jutunk!? ...

— El Afrikába! —

— jan. 20.

Nagy és nehéz kérdés a székely-kérdés. Megoldása munkába indította nemcsak a székelység irányadó köreit, hanem ide-terelte a Székelyföldön kívül élő igen sok hazánkfia figyelmét is. Sőt a legteljesebb jóindulattal foglalkoznak ezen kérdéssel a közmívelődési egyesületek is egyetemben a magyar kormányval. Keresik a baj forrását, kutatnak a kérdés megoldásának eszközei után.

Mindezek dacára pedig a panasz nem mulik, a székely nép között az elégedetlenség nem apad. És sajnos tapasztaljuk, hogy maga a székely nép nagy tömege, a székely kérdés megoldásának nagy munkájában nem jár a helyes uton. Sajnos szemléljük, hogy — keresvén a baj forrását — éppen önmagára nem akar gondolni. Aminek aztán természetesen következménye, hogy az orvos-szerek keresésénél is mindég csak a távolban jártatja szemeit.

Nem új dolog a székelyek kitelepülése, vagy kivándorlása. Oláhország volt az Eldorádó, ahol gyógyirt hitt találni a székely minden ő bajára. Ha bomlásnak indult itthon a gazdaság, ha megsokasodott a teher, anélkül, hogy vizsgálta volna: mi okozza a bomlást és szaporítja a ter-

het? indult Oláhország felé s meghajolván az ottani szükség előtt, felvette a munka terhét s lett szolga, aki tán itthon jó gazda volt és igyekezett feldozgatni a bomlásnak indultan otthon hagyott gazdaságot, vagy apaszgatni a tán könnyelműen összehalmozott terheket.

Az újabb időben Amerika lett a cél. Ott fakad — a székely szerint — a bukott állapotból való megújulás forrása. Homoród vidékéről Zombor kezdte az Amerikába való kivándorlást ugy két év előtt. Ma már 60-80-an vannak künn. Egy év előtt Oklándról, Ujfaluról, Karácsonfalváról, Gyepesből követték néhányan a zomboriakat.

Uton-utfélen hallani, hogy most is több községből készülődnek — és mind többen — az amerikai utra. Akik eddig kimentek mindannyian több-kevesebb pénzt küldözgetnek haza, ami mint kísértő lepi meg az itthon élőket s ébraztgeti, erősíti a kivándorlás iránti vágyat.

Most az ujesztendő meglepetést hozott. A jelszó Afrika. Itt is sugnak, ott is bugnak. A templom üresebb, a korcsmák zajosabbak. Azt beszélnek ottan, hogy Afrikába nagy szükség van a munkás kézre. Öt-hét pengő forintot fizetnek naponként. Azt beszélnek ugy kéz alatt, hogy az angol-bur háboru nemcsak sok embert küldött a halálba, de az épületeket is mind romba

döntötte. Most már újra kell építeni mindent s még ujakat is emelni azon kívül. Oda, az építési munkálatokhoz van szükség az erős munkás kézre és a kézzel együtt az emberre. Miután ott most az angol az ur, az angol pedig jó fizető ur s hozzá természetesen gazdag is, hogy ne nőne meg a napibér — amint vándorol az szájról-szájra, faluról-falura. Mikor egy jó száju falusi atyafi erről kezd beszélni valamelyik korcsmában, vagy kártya-tanyán, csak ugy ömlik oda boldog-boldogtalan s már érzi, hogy minden fáradság nélkül mint telik a zsebe jó csengő-bongó angol pénzzel tele.

Hogy az ez irányu mozgalom mily arányu, ugy halljuk a hatóság is már tudomással bír róla, mert utlevélért igen sokan folyamodtak oda.

Van Homoródujaluban egy Krispi Károly nevü olasz ember, aki mint amolyan vállalkozó-féle ember akarna vállalkozó, illetve vezető lenni az afrikai kirándulásra. Nem tudjuk, hogy ezen ember honnan kapott biztatást s általában, hogy nem járta-e talán be e vidéket holmi kóbor ügynök? de azt látjuk, halljuk, hogy a Rikán kívül és belől is, sugnak-bugnak a munkabíró fiatal emberek s készülnek az afrikai kirándulásra...

Hová jutunk!? ...

Rikai.

A „SZÉKELY-UDVARHELY“ TÁRCSÁJA.

Dal.*

I.

Szomorufüz árnyékába
Űz a bánat engemet.
Itt van egy sir, ide vonja
Bubánatos lelkemet.
Vándorfelbő az én gyászom,
Könyeim — az esője:
Nincsen árva, mint akinek
Mehalt a szeretője ...

Árván bolygok egymagamra,
Se éjjelem, se napom.
Elmult idők fényes álmát,
Boldogságát siratom.
Csak akkor lesz gyógyulása
Az én beteg szívemnek,
Ha engem is szomorufüz
Árnyékába kitesznek ...

II.

Heje, huja nem busulok én,
Férjhez megyek még most az idén.
Csókra temett legény akad akárhány:
Szőke is barna is,
Mit bánom ha bamis.
Csókjaimtól szelid lesz, mint a bárány ...

Fülei Sz. Lajos.

* A „Bácskai nóták“ zeneműből. Megzenésítette B. Baitz Irma urnő. Szerk.

Kettős halál.

Irta: Egri Pál Dénes.

Lehotai Lehóczky Andráséknál nagy ünnepe van készülöben. Négy-öt szolga söpör az udvaron, még a legkisebb tollpelyhet is szorgosan fogdossák össze, a tisztára takarított udvaron zöld galyakat vernek fel. A kapuk mind tárvák, barátságosan várják a vendégeket. A tyukok kotkodácsolva repkednek a tyukólban a markos szolgálók keze elöl, a ruczák pedig keservesen hápogják a kövér szakácsnék térde közé szorítva utolsó lármájukat. A pulykák és malacok forró zsirban rotyogva, már régen bucsut vettek ez árnyékvilágtól. Az egész udvar csupa élet Lehóczkyné, egy kissé éltes asszony, sivitó hangon osztogatja parancsait a vadszólóval körülfutott verrandáról. Reszket a szolgahad, fut-lót, ki erre, ki arra.

Kocsi zörgés hallatszik az utcáról, lóhalálban fut a szobákon keresztül, egészen lányáig, a gyenge, szelid, szép Aidáig. Az előbb kemény, férfias és parancsoló asszony nyájasan, gyöngyöden mondja:

— Egyetlenem! Talán jönnek?

Éled a lány, zihál a melle, ég a szeme s örömtől repesve hófehér rubában, mint angyal rebben az ablakhoz ... vajjon ók-e?!

— Nem jönnek mama!

Aztán megint visszaül helyére. Ábrándozik ... Elgondolja a jövőt ... Almodik szép, barna, fiatal, délceleg katonáról ... fényes kardról, bojtról, fess egyenruháról ... na meg aztán csillaghullásról ... a végén ... igen ... igen a végén haboruról, felsikoltott, ajultan esett ki székéből, csak azt hörögi:

— Ő elesett ... elesett ... el ... el.
Ott fekszik felfödött kebelével, mely olyanira aránytalanul emelkedik, hófehér arczczal, mely még a márványnál is merevebb, fekete picziny anyajegye, mely ajka alatt eddig éket tette, most kékes hullafoltnak látszik. Csak rendetlenül forgó, fekete üveges szemei mutatnak életjelt.

Keleti szép szemöldöke ebben a pillanatban oly visszataszító, eltorzította az összeszorult sziv. Az összekuszált haj rendetlenségben ömlik homlokára, összeszorított szájából néha-néha elővillannak gyémántszem fogai.

Mindenki remegve sir körülötte, csak az öreg Lehóczky áll könyörtelenül. Halkan mormolja:

— Kezdetlől fogva nem akartam, nem akarom.

Ráhajlik lányára, egyetlen lilimára, zokogásban tör ki ... Ébred a lány ... legelső szava:

— Hol van!? Hol ő?

A vasakaratu öreg szeliden, de keményen mondja:

— Kedvesem! szeretlek, de katonához nem adlak, vége az eljegyzésnek ... katonához nem adlak.

Aida visszaesik, ott fekszik, tán meg is halt; a szivnek parancsolni nem lehet.

... Pusztá az udvar, alig mutatkozik élet. Ha egy-két ember dolgozik is benne, oly szomorú, oly csendes, mert ... tiltva van az öröm, a zörgés és láрма, betegségben hervad a megye legszebb lánya.

*

A székelyföldi bajok s azok legfőbb gyógyítási módjai.

— A székelyföldi kormánybiztos urhoz. —

II.

1—6. folyt.

A korcsomák átadása a községeknek, vagy betiltandó a pálinkának a korcsomahelyiségben való fogyasztása.

Ugyanis általánosan tudva van, hogy az alkotmány visszaállítás után senki más nem gazdagodott meg, csupán az állami szállítók és vállalkozók, a gründolós uzsorások, a bankok és takarékpénztárak emberei és ügyvédei nagy része, a minden fajú sikkasztók, a szeszgyárosok és korcsmárosok legnagyobb része, s a politikai és társadalmi orzátlan bicziklisták. Egy fajta kivétellel olyan emberek, a kik valamely anyagból más értéket gyárilag, vagy iparszerűleg nem állítottak elő, tehát az ugynevezett fogyasztói a meglévő vagyonnak. Igy tehát sem a földbirtok, sem az ipar, ez a két valódi tényező, a mely értéket termel, nem részesült emez előnyökben.

A földbirtokkal nem kapcsolatos szeszgyárból a gabonatermelőnek és állattenyésztőnek kevés haszna lehetett, mert az a környékén gabonát és hizlalni való állatot tetszése szerinti áron vásárolta. Több szeszgyár 1—3 szor leégett véletlenül s mikor a rengeteg nyereség mellett a roppant tüzbiztosítási összegeket is akadály nélkül felvette, akkor félre állott, nagy kitüntésekben részesült közgazdasági érdemeiért, a bicziklisták közbenjárására főnemesi rangot nyert, a szipolyozás útján összeharácsolt rengeteg összegeket nem fordította iparvállalatokba, hanem még nagyobb uzsorával és szipolyozással csak pénzt forgat. Az elgazdagodott szeszgyárosok és korcsmárosok nagy részének hazafiságától ihatik hideg vizet elnyomoritott nép és hazai ipar. Jövőben sem változtat szórt, mert neki csak tejföl kell, de ipari munka nem sem kicsinyben, sem nagyban.

Az országban előállított szesz legnagyobb részben ma is belfogyasztás tárgya főleg a Székelyföldön, de nem az ipar fogyasztja, hanem a gége, s ez a mi szomorú dicsőségünk itthon és a világ előtt. Tehát a mi gabonánkból áll elő ugyan, de végeredményében népünk egészségi, vagyoni és erkölcsi véghetetlen kárára. Az államnak nagyot jövedelmezett és jövedelmez, de ez mai szemmel nézve annyi a romláshoz képest, mint a fa vaskarika, szerintem, mert sem a mezőgazdaságot, sem az állattenyésztést és vagyonsodást előbb nem vitte.

Az is figyelmet érdemel, hogy főleg a Székelyföld legtöbb falujában a torozás roppant pusztítást csinál. Két éjszakán keresztül foly a

virrasztás pálinka mellett a gyászos háznál. Temetés után pedig az egész falu összeül hiva és hivátlannul, Marhát ütnek le s isznak és esznek a sárga földig, a gyászosok kontójára. Sok esetben semmije sem marad a gyászos háztájnak, legfennebb adósság. A haláleseteknek faluhelyen legtöbb hasznát veszi a pálinkamerő.

Ezt be kellene tiltani rövid uton.

Ha már az intéző körökben is komoly szándék van a pusztító ragály módjára minden társadalmi rétegben elharapózt szertelen ivással szembe gyökeres intézkedéseket tenni, legyen szabad itt még pár észrevételt tennem még abban az esetben is, ha semmi eredménye nem lesz.

A székely faluk nagy részében az a szokás, hogy a karácsoni ünnepek alkalmából december 25. délutánjától január 2-án esti 10—12 óráig terjedő időre az ifjuság zéneszeket fogad a föld fenekéből is. Első ünnep délutánján elkezdődik a táncz, második ünnepén kora hajnaltól templomozásig minden olyan háztájt társaságosan és választott szónokok által szóval s zenével megtisztel rendre a 25—40 személyből álló olyan legénység, melyben a 15 éven elkezdve mindenki részes a hol István nevű felnőtt ember lakik, a hová már be van szerezve főleg a pálinka, s a hol már hajnalban talpon áll asszony, leány, gyermek és több helyt a szomszéd-ág is. A háznál köszönet fejében szintén megtisztelik őket pálinkával és kalácsal. A tisztelgések végével harangozás táján részeg a legénység, ordít és kiabál az utcákon a falun végig, s akkor nem a templomba, hanem haza megy magát kialudni, mert délután késő éjjel újra táncz van. Harmadik ünnepén kora hajnalban ezt teszik a Jánosok házában; délután újra táncz. Aprószentek napján még korábban kezdik a hajnalozást s végig tisztelik az összes leányos házakat, s délután táncz; ujévre virradólag hasonlóan, s január 2-án este közös iszom-eszemmel bevégzik, a cigányokat kifizetik.

Ezen ünnepi alkalmakra hazakerül minden legény és leány a szolgálati bérével messzeföldről is. Eszik és iszik férfi, asszony, leány egyaránt. Semmi hasznát sem veszi sem a gazda cselédjeinek, sem az apa a fiának és leányának ez idő alatt. Végül egynek sem marad pénze a béréből. Kipihenés után 10—15 nap mulva állnak újra szolgálatba, hogy az év végén aztán újra maradjon semmi. E kedves időszak alatt asszony s leány és legény között fésztelen a barátkozás.

Ez időben lepri be a korcsomáros a tengerségű sok pénzt éppen úgy, mint a svájci és nürnbergi haszontalanságokért a papáktól, mamáktól s fülíg adós gavalléroktól a kereskedő.

A ki ennek az idilli életnek csupán az erkölcsi és ivó oldalát nézi is, el kell, hogy keseredjék.

Ezeket saját fejöktől letilthatták volna s betilthatnák a vármegyék is, de az ugynevezett áldott előterjesztés nélkül nem látják, szükséges voltát hatalmas indokolás nélkül nem értik.

Am maradjon, a míg én a többszöri és jelenlegi után még egy alázatos előterjesztést teszek. A vármegyék sem látnak meg na pdij nélkül sok bajt, főleg azt, mert talán szükségük lehet a szeszgyáros és korcsomáros virilisek jóakaratu támogatására. A bíróság és pénzügy emberei pedig nem is ügyelnek rá, csak zengik a kártya, bor és pálinka bűzü kaszinókban a népmertő pohárköszöntőket s lámentálnak a néperkölesök hanyatlása felett.

Oh Jehova, bocsásd meg!

Ezek láttára nemesak naivnak, hanem sok tekintetben minden jó akarat és nemes szándék mellett is nevelésnek tűnik fel a eselédpénztárak létesítésére irányuló nemes buzgalom.

A kormány nem hibás. Közégei nem ismerették meg a helyzetet, mert magok sem ismerik. A törvényhozás legnagyobb része éppen nem. Az alsóbb politikai, közhivatali és társadalmi bicziklista pedig csak az akadály nélküli ultra figyel, hogy saját nyakát ne szegje. (Folyt. köv.)

Tisztviselők érdeke.

A közigazgatás egyszerűsítésével, illetve az új ügyviteli szabályok életbe léptetésével egész sereg cikk jelent meg a lapokban. Sok pro et contra megjegyzés és észrevétel lett téve; némelyik érdemlegesen tárgyalja. Másik mintegy át nem értve annak valódi tartalmát elíteli és harmadik cikkíró nem akarva megtanulni és átérezni annak fontosságát csak a §. halmazt lássa, melyet meg kell tanulni. Ismét mások egy és másféle képen vélekednek a fizetésrendezési és munkaerő szaporítási kérdésekkel. Egyetlen egy cikket olvastam a mi a jegyzők helyzetén legalább némi részben segítkező és ez az 1886 évi XXII. t.-cz. 63 §-ának azon rendelkezésének megváltoztatása, hogy az előjáróságnak a feje ne a bíró, hanem a körjegyző legyen. Legyen szabad saját nézetemet kimondani, azon megjegyzéssel, hogy a fentebb elsorolt cikkeket, sem kritika alá vonni nem akarom, sem pro et contra észrevételüket megczáfolni, vagy mellé szegődni, nincs szándékomban.

Az ügyviteli szabályzatokat, mielőtt azok ki nem jöttek és nem olvastam, egészen másnak képzeltem, azt hittem ugyanis, hogy mint a gyám ügynél, itt is tökéletesen újjá leszünk szervezve, és teljesen új alakba fog lépni a közigazgatás, de itt semmi újítást nem tapasztaltam. Hisz ép így kezeltem előbb is mind most, a hogy szabályozva lett. Az a jó még is van benne, hogy az egész országban most az ügyviteli kezelés egységes lesz, ami eddig nem volt.

Vártam mielőtt ezen szabályzat nem jött ki, hogy a körjegyzők lesznek az előjáróságok fejei, de ezt nem is érinti. Hogy miért vártam ezt, azzal indokolom, hogy a községben levő bírák (tisztelt kivételnek) nagyrésze az irás és olvasás mesterségénél többre nem vitte. A törvényekről csak azt sejtí ami szabad, vagy nem szabad, de azt sem tudja biztosan. Valamelyik atyafinak a rokonsága, vagy aki a korcsomában jól tud beszélni, politizálni, ezt, vagy am azt kifogásolni, az adót sokalni, tehát megválasszák bírónak. Más községben nem is lehet kapni bíró, hanem 100 forint bírság fenyegetésével kényszerítetik a bírói állás elfogadására, már most akár a kényszerből lett bíró, aki csak szükségből lett azzá, hogy és honnan tudja teendőit végezni? és milyen lélekkel végzi azt a kényszer munkát? tapasztalásból tudom azt mondja mit a katonák, mikor a 3-ik évben vannak, hogy még csak 30 nap van és nyolcz palacsinta; akárcsak a szibériai ölömbánya kényszer munkásai. Hanem arra való a jegyző, hogy tanítsa ki az ő felettes hatóságát — a bírót. A másik, akit mondóképességéért választottak bírónak, az meg azon igyekszik, hogy mondóképességét, ha jó, ha rossz oldalon is, de érvényre juttassa és vitatkozik olyan ügyekről amihez még tág fogalma sincs és amit, ha 2 napig is magyarázna neki a jegyző, nem ért meg s ha adóvégrehajtást kell vezetni azt mondja, hogy a jegyző ur parancsolta, tehát a felelősséget magáról mintegy elhárítja és a népet a jegyző ellen inczitalja.

Tehát én azt hittem, hogy ennek a kaosz-nak véget vet az új ügyvitel és a jegyzőt, mint

Mikor a nap lenyugszik s sötét borítja a tájat, melyet csak a foszlányos felhők háta mögül ki-ki vigyorgó hold világít meg, mikor minden csendes, csak a baglyok és denevérek rebbenése s a tücskök cziripelése ver egy kis neszt, úgy beszél a kaszárnya legénysége, hogy akkor kísértet jár a Budváron. Remeg a legénység, fél, ha éjjeli őrállásról van szó. Hiába örizni kell a puskaporost.

Esténként rémesebbnél-rémesebb alakban adják elé, hogy hogyan jelen meg éjjelenként a fehér ruhás szellem.

Mikor éppen erről beszélgettek, akkor leptek meg őket gyergyavai Gyergyóy Károly a bátor és derék főhadnagy.

Az egész dolgot kikérdezte . . . nem sokat hitt benne.

A nap már régen lenyugodt, csendes, néma minden. A hold csak olykor-olykor kándikál le a szürke földre, különben bujósdit játszik a cik-czakos felhők háta mögött. Mereven, némán bámul bozontos szikla homloka Budvárnak a lábánál elterjedő kis városkára. A nagy hu-hu szárnycsattogása ver egy kis neszt regényes oldalán, egyébként zajtalan a vidék.

Ha néha-néha a hold lepislog a hegy aczél színü meredek sziklájára egy kis kuszó fehér pontot világít meg.

Ugy beszélnek ez a kísértet.

Hófehér lepel borítja a haladó pontot . . . gömbölyü karok, iczi-piczi kis kezecskék nyulnak ki alóla szikláról-sziklára támaszkodva, míg arányos angyali kis lábacskaí élesebbnél-élesebb sziklától sem riadnak vissza . . . Csucsot ért az alak . . . kiszögező sziklán áll, mint szobor . . .

A hold világít . . . a faköpönyegben őrtálló főhadnagy neszel . . . meglátja a lányt . . . bátran közelít feléje . . . háromszor: Ki vagy? Mozdulatlan a kísértet, csak karja emelkedik s feje fordul a tele hold felé . . . Egy pillanat, a kísértet ismeretes. Ó az. Rohan a katoná . . . karjaiba zárja a szellemet. Éles sikoltással felébred a lány, egyensúlyt veszítve, a csucsról szédítő mélységbe rántja a katonát.

A város temetőjének nyugoti szögletében egy kis sirdomb van, elhagyatott, pusztá, nem ékesíti virág, nem koszoru, csak szerény kis zsindegyéből készült keresztcske. Ez olvasható rajta:

Lehotai Lehoczky Aida
és
Gyergyavai Gyergyóy Károly.

GONDOLATOK.

A hitbeli megnyugvásnak erős válla van: sok terhet megbir, sok körülményt elviselhetővé tesz.

Mindenkinek önmagából telik ki a legjobb barát vagy a legnagyobb ellenség.

Ki nem szenvedett, nem tudja, mi az élet.

Munkával a testnek, hittel a léleknek adsz kenyeret.

A tulzás gyengeség, a mérséklet erő.

a község értelmi vezetőjét, földre helyezi az előjárásnak, hogy azt szakértelemmel vezethesse. Amit ez és még sok itt fel nem soroltak miatt méltányosan el is várhattunk volna.

A fizetésre vonatkozólag pedig, a mostani helyzetet tekintve a 800 korona, tekintve a községek ügyeit nem volna kevés, ha az állam az adómunkát megfizetné. Mert vegyük csak a vasúti forgalmistákat, azoknak van 800 korona fizetése és ezen felül kilométer pénze, ami felül haladja a fizetését, pedig azok állami hivatalnokok és a munkájukat a fizetésen felül díjazták.

Tehát viszonyítva: a község adja a fizetést, melyet már felszólolai a nagy pótdadó miatt nem lehet. Fizesse meg az állam az adókezelést és pedig aránylagosan a munkával. Az adókezelési munkálatokat is lehet apasztani azzal, hogy az összes kivetési lajstromok egyben vonatnának, hogy ne kelljen tízenegyszer leírni az adófizetőket minden évben. Az adófökönyvet is akként lehetne szabályozni, hogy ne kelljen külön-külön minden adónemet kitüntetni, hanem egy összegbe, hisz a kivetési lajstromokban ugyanis ki van tüntetve, hogy az miféle adónem.

Én ezeket vártam az ügyviteli szabályzatoktól. Ezt is bele kellene, hogy vegye a jegyző-egylet az e hó 24-én tartandó ülésén a felterjesztendő memorandumában.

Nótárius.

Tan- és nevelésügy.

Nevelési hiányok.

— *Észrevétel a hasonczimű ciklre.* —

E b. lapok f. évi 3. és 4. számaiban a fenti cziműen »Tanár« ur tollából egy igazán tanulságos értekezést olvastam. Ez értekezés egy »Kép, melytől a hideg kiráz.«

Ez író — feltevésem szerint — értekezése megírására a legjobb szándék vezette s ha tán tulságba ment is egy-egy helyt, ezt a hatás kedvéért cselekedte.

Azonban van egy kijelentése, mit sem én, sem pedig nagy Magyarország intelligens gondolkozású egyéneinek túlnyomó része nem írhat alá.

Azt mondja »Tanár« ur: »Évek múltán vagy bezárul előtte minden iskola, mert a jeleskedő fiúnak ott nincs helye s így a képezdei menházba kerül, hogy a z t a n a né p n e v e l é s v e g y e n a g y h a s z n á t . . . Hát ez mi? Ugy-e az, hogy aki előtt minden iskola bezárja ajtaját, annak a képezde kinyitja; akit hanyagsága, értelmi korlátoltsága, rossz magaviselete miatt az iskolák be nem fogadhatnak, az jó lesz a menházba (a képezde nem iskola, az nem tanít, nem képez) tanítóanyagnak.«

Ugyan »Tanár« ur! Meggondolta-e, hogy mit ír? Van-e tudomása róla, hogy a képezdebe kiket vesznek fel s akiket felvesznek, azoktól mit kívánnak? Mert, ha csakugyan nem bir arról tudomással, ha nem veszi észre, hogy a mai időben egy csak tanító a népnevelés terén mit kell, hogy elvégezzen; ha nem veszi észre, hogy ez a középiskolákból kikerestett pária — csupán lelkesedésből, idealizmusból — tenyleg mit végez: akkor jellegéje két utolsó sorának ez értelemben is nagyon igaza van. Mert ez »szomorú állapot, melynek folytatásától az ország alapja megrendül.«

Feltételezem, hogy »Tanár« ur mindig jeles tanuló volt s így nem került a képezde, hanem a tanári menházba. Azonban (ne érezze magát nagyon megsértve) minden jeleskedése mellett megtörténhetett volna az, hogy sorsa a tanítói menházba kényszeríti és most a népnevelés venné n a g y h a s z n á t .

Igazán sajnós, hogy a »Tanár« ur, ki szintén tanít s kinek ezt éreznie kellene, ugy akar nagyobbnak, előkelőbbnek látszani a tanítással foglalkozónál, ha azt kisebbíti, a tanító-képzőt szamarak azilumának nevezi, holott ma már mindenki tudja, hogy biz' abból a számmár gyülekezetből, kikerültek bizonyára vannak oly hasznos tagjai a társadalomnak, mint azok, kik a tudós tanári képzőkből kerültek ki.

A »Tanár« ur e hozzászólásomért megenged, mert — remélem — belátja, hogy erre a »Tanár« ur érdekében is szükség volt.

Tanító.

Különfélék.

— A »Székely-Udvarhely« 1903. évi január hó 1-től hetenkint kétszer, vagyis minden csütörtökön és vasárnap reggel jelenik meg.

A »Székely-Udvarhely« 1903. évi, hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap reggel megjelenő ujság kilencedik évfolyamára ezennel előfizetést nyitunk. Előfizetési árak: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Papoknak, tanítóknak gazdasági egyleti tagoknak, községeknek és községi előjáróknak egész évre 8 K, a vármegyei tanítóegyesület tagjainak, községi és körjegyzőknek 7 K. — Azon t. előfizetőinket, kik hátralékban vannak, kérjük hátralékaik sürgős beküldésére és előfizetésük mielőbbi szives megújítására. — Teljes tisztelettel: a »Székely-Udvarhely« szerkesztősége és kiadóhivatala.

— **Időjelzés** a meteorológiai intézet jóslata szerint: Hideg, elvélve csapadék.

— **Sziklay P. Gyula**, vármegyénk kir. tanfelügyelője, néhány heti súlyos betegségéből — mint örömmel értesülünk — felgyógyult és állását elfoglalta.

— **Jubiláló esperes.** Az udvarhelyi esperesi kerület papsága folyó hó 18-án ünnepelte nesztorának Péterfi József alesperes, szentléteki plebánosnak 40 éves papi jubileumát. Szép számmal jelentek meg ez alkalommal a jubilánsnak tisztelői a lelkeskedő papság, a tanári kar s a világiak részéről is — kiknek érzelmeit Jung-Cseke Lajos helybeli apát, ker. főesperes tolmácsolta az ő szívből jövő szívhez szóló kedves szavaival — átnyújtva az ünnepeltnek a kerületi papság ajándékát egy szép ezüst kelyhet — mint a fájdalom és vigasztalás szimbolumját — melyet a jubiláns megthattal kebelre köszönt meg és fogadott el. Az ünnepély lefolyását a jubiláns házában gazdag lakoma követte, melyen szebbnél szebb pohárköszöntőkben nyilvánult a közös kívánság: *A d m u l t o s A n n o s!*

— **Nyugdíjazott főszolgabíró.** Benedek Imre homoródjárású főszolgabíró — saját kérésére — tekintettel megrendült egészségi állapotára, vármegyénk nyugdíjválasztmányja közelebbi ülésében 1776 korona évi nyugdíj illetményével nyugalmazta. A jól megérdemelt nyugalomát kívánjuk, hogy minél hosszabb időig élvezze a pontos és lelkiismeretes tisztviselő.

— **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Biró Lajos okleveles tanítót a siklói állami elemi népiskolához rendes tanítónak nevezte ki.

— **Megjutalmazott gazdasági cselédek és munkás.** Daranyi Ignác dr földmívelésügyi miniszter a folyó évben is három gazdasági cselédet, illetve munkást részesített kitüntető jutalomban vármegyénk főispánjának fölterjesztésére. A kitüntetett szorgalmas, hűséges szolgák: Somodi József korondi, Pál Ferencz vargyasi gazdasági cselédek és Rigó János homoródvárosfalvi gazdasági munkás, a kiknek egyenkint 50—50 koronát adományozott aranyban és egy-egy díszes, sajátkezűleg aláírt elismerő díszoklevelet. A jutalmakat ünnepélyesen fogják átadni a kitüntetett érdemes munkásoknak.

— **Vármegyei pénztárunk állami kezelésbe adása** és átvétele fél hónapig tartott. Az átadást: Lázár Ádám gróf főjegyző, Válcsik Ferencz dr tisztifőügyész, Barabás András árvaszéki elnök, Gotthárd János m. v. főpénztárnok, Ferenczy Ferencz m. v. főszámvevő és az átvételt: Roediger Gyula kir. pénzügyigazgató-helyettes, Bisztray Károly kir. p. ü. közg. számvizsgáló, Farczady Albert kir. adótárnok, Kovács Domokos kir. adóellenőr végezték. A vármegyei törvényhatósági bizottságot pedig Török Albert dr nyug. főispán és Sándor Mózes kir. tanácsos, nyug. tanfelügyelő képviselték. Az átadás kezdetén a főjegyző, mint az alispán törvényszerű helyettese üdvözölte a bizottság tagjait s ezután a pénztári ellenőr által vezetett főnaplók szerint a házi pénztárban 1 millió 335 ezer 370 korona és 47 fillért találtak, mely összeg a főpénztárnok könyveivel pontosan megegyezett. Az összes árvai szaknaplók készpénz zárlati eredménye 17,038 K 52 fillér tüntetett fel. Ehhez járul a pénztári

zeti betét és értékpapirokban levő 335,822 K 80 f, kamatozó és nem kamatozó adóslevelekben 429,586 K 95 fillér s arany- és ezüst ékszer nemüekben 316 korona készlet, mely együtt 782,764 K 27 fillert tesz. A házi- és gyámpénztár készpénz és érték készlete tehát 2 millió 118 ezer 134 korona 74 fillert tesz ki. Az egyes járásokban levő árvai kamathátralekok összege 4745 K 92 fillér.

— **Meghívó.** A székelyudvarhelyi koresolya-egyesület javára Székelyudvarhelyen, 1903. február 1-én a Budapest-szálló disz- és melléktermeiben rendezendő zártkörű házas táncestélyre a t. közönséget tisztelettel meghívja a rendezőség. Belépti díj: személyenként 3 korona; családjegy 2 személyig 5 kor; 2 személyen felül 7 korona. Kezdeté este 8 órakor.

— **Helybeli postánk évi mérlege** feltűnően magas számokat mutat s ugy a vezetés, valamint az egyes tisztviselők megfeszített szorgalmáról teszer tanuságot, hogy ezzel szemben pontosság és rend uralkodik. Az elmúlt évben feladtak 30,055 drb postautalványon 1 millió 565,521 koronát, 7877 drb távirattal 6665 koronát, 14,886 drb ajánlott, 1716 penzes-levelet, 11,518 darab csomagot, postatakarékpénztári betézetés 30,129 K és cheque-befizetés 1 millió 627,851 korona. Ezzel szemben érkezett 27636 drb postautalványon 1 millió 186,016 korona, 7287 drb távirat, 31200 ajánlott és 1170 penzeslevel, 27206 csomag; postatakarékpri kifizetés 17601 K, cheque-kifizetés 276,710 korona volt; közönséges levél 1 millió 300,000, levelező-lap 106,184, nyomtatvány 52,224 és hivatalos levél 96,616 érkezett. Az egész évi feladás és érkezés kezelése tehát 2 millió 015,525 drb öt millió 410,496 koronával.

— **A vizmosásos helyek** megköteése és kopár területeink befásítása, egyik legégetőbb szükséglete vármegyénk gazdaközönségének. Igen ám, de szegénységenél fogva erre is aldozni képtelen. Damokos Andor dr, vármegyénk alispánja látva ezt, egy szűkebb körű értekezletből kifolyólag most arra kéri Sándor János székelyföldi kormánybiztost és Hollak Arthur vármegyénk főispánját, hogy a földmívelésügyi minisztertől 21,000 korona segélyt eszközöljenek ki és addig is, míg a létesítendő csemetekertekből vármegyénk ebbeli szükségletét fedezhetnék, bocsásson rendelkezésre megfelelő számú és alkalmas csemetéket a fásításnak még a tazason leendő megkezdhetése czéljából. Az üdvös eszmét helyeseljük és partoljuk s legkisebb kétségünk sincs az iránt, hogy atyai jóindulatu földmívelésügyi miniszterünk megvalósítja ezt az igen fontos székely érdeket.

— **A járványok** vármegyénk területén örvendetesen kevesbednek. Mai napon Szederjes, Fátfalva, Martonos és Atyha községek oldattak fel a ragadós száj- és körömfájás miatt elrendelt zárlat alól. Kilátásba van, hogy az etédi országos vásár e hó 31-én s következő napjain, valamint Székelyudvarhelyt is az e hó 27-iki heti baromvásár megtartható lesz. Erre nevez lapunk jövő számában biztos értesítést közlünk.

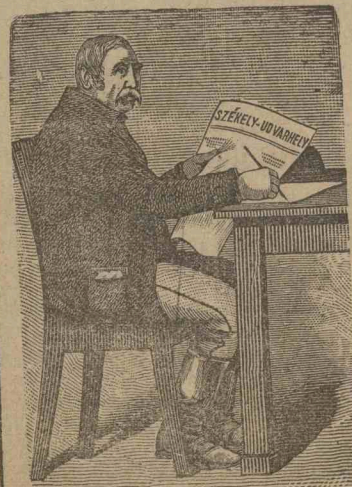
— **Elcserélt gallér.** A folyó hó 13-án megtartott Szent Antal estelyen egy női fekete szőrme gallér elcserélődött egy ahhoz hasonló gallérral. Kéretik az illető, hogy az elcserélt gallért szombatfalvi Uj-uteza (Gyertyánffy-féle házhoz) visszacserélés végett elküldeni sziveskedjék.

Rendős János főbíró ur levelei.

VI.

Ajálva a székelyföldi papok és tanítók szives figyelmébe.

Tekéntetős Szörkösztó ur!

Nyomorúság, valószínűs nyomorúság a székely embőr élettye. Mostoha lőt hézza a föld, me nem agygya vissza fáracsasoga jutalmát; mostoha lőt ég, mej hidegöt, me legöt, aszájt és jégöt zuditt rejt. Vet, de nem arat remennyel táplajt magát, de csalódás öbred. Beke hejt háborúság, szeret hejttygölölet, örö.

hejt bánt laknak véle. Ezör esztendő óta él de most ég, a föld megmozdul lába alatt, az é.

dörög feje fölött. Nem löli hennyát e házába és mönyön éfiu, agg, mönyön idegön országba itt marad a sir, hol ősei pihennek, itt marad éfiu-ságának repülő galambja, mejet eküdtő a vigasztalás zöd olajágáért; itt marad mindön . . . de egy, de kettő követi, ha töngrön túl mönyön is: a kodus bot és lelki bánattya. Csak a szegén haza marad itt, de azokat mágáva viszi.

Mi van velünk, hogy eetugygvuk hagyni e hont? Mi kényszorított? A szegénység? Igaz, szegényök vagyunk. A föld is mostoha, mindön mostoha, de sok nyomorúságnak mű vagyunk okai. Csak duguna bé a test s lélök öllő pálinka forrása, csak vönnök vissza ősi viseletünk, csak hágnánk békét a cifra kortonnak, utca söprő köntösnek, bugygyos déréknak, röcsögő czüpőnek, csak ne vinnök piacra erkösünköt, csak lönne előbb nekünk a templom, mind a korcsoma: hát sok mindön megvátoznék. A haza szöntebe lenne s nem lépnök át hátárait, hogy az idegönbe szogája lögyünk a münkök gyüölöknek, csak vernének el ezök az ellenségök: a székőj nem lönne testvére gyilkossa a pálinka miatt, nem lenne kodus sáját házájába, de így! pusztulunk, veszünk, mind ódot kéve, szét hull nemzetünk. Ver az Isten, de sáját büneink miatt. Uj századba élünk, uj esztendőt értünk. A kopár föld is megujul. Lomb lössz a fán, virág a fűben. Hát csak mű, székőjök maragvyunk-é régik? Nekünk is megkéne ujulni. Vissza kéne térni az Istenhöz, kit eehattunk, a takarékosághoz, mejet eléggé nem üsmerünk, mejet kevéssel bééri, az ősi viselethöz, melyben székőj leányaink tündérök válának, a józan élethöz, hogy a korcsomák üressek, a templomok és iskolák teli lögyenek és akkor nem égnék, de élnék, nem gyüölönék, de szerelnék, nem széjel huzránk, de éssze tártánánk s lönne bodóg honba bodóg mindönik.

Ákarijátok-e edös székőj tesvéreim, hogy bodogujatok? Kell-e öregségötökre nyugdíj, kell-e mindön hónapra 10 korona segítség? Szeretnötök e, hogy hálalotok esetén gyermekeitök 200—400 korona segítséget kapjanak? Szeretnötök-e, hogy ha baj ér, ha csapás talál, ha betegség szögez ágyatok déczkájához, szeretnötök e, hogy ingyön mönyön hézzátok a doktor, patika? Igön-é? Ha igön! ájatok bé a segítő pénztárba.

Akartok-e itthon bodoguni? Itthon élni, itthon halni meg? Szeretnötök-e, hogy a kápat, kászát, élelmöt, ruházatot, kést, bicskit, bérétyát és mindönt, mit csak kigondoni lehet, itthon kapjátok meg! És szeretnötök-e megkapni sokkal ócsóban, mind bárhol a világon? Szeretnötök-e itthon adni el gabonát, márhát, gyümöcsöt s mindönt, mit az Isten ad fáraacságotok után? Ha igön, alakicscsátok meg a fogasztási szövelközetöt. Csak akarjátok és könnyül az élet terhe, csak akarjátok, csak tartsatok éssze, csak szövelközetek és nem kell önni Oláhország keserü kenyerét, nem kell a töngröbe temetközni az Ámerikai uton.

Szabad-é azokhoz szólanom, kik a nép vezérei; szabad-e kérdeznöm a székőj népünk papjait, tanítóit, hogy a segítő pénztár áldását, a fogasztási szövelközet nagy előnyét prédikáják? Megvagyok gyöződve, hogy istenös dogot cselekszik és csak az cselekszik aszt, ki elüteti ezöknek élő fáját székőj hívei között. A tehetetlen gyönge nek, az éhözö munkatehetellennek kenyér kee: megagya a segítő pénztár, koporsó, szömfödél az eehagyatott szegének: megaggyya a segítő pénztár. Jézus képibe jár népe előtt, ki ezököt hirdeti és megvalósie-csa. Oh szójanak, zöngjenek hát a megsöntöt aikok a szövedő székőjnek vigasztalást. Az uj üdö küszöbin átal lépik, hezzánk bėjő ez áldott két angval, ha az Ur szögái hiják és lössz áldás, uj élet az élet terhei alatt roskadozó népön. Kévánom, hogy az uj esztendöben bodóg népek lögyenek vezérei papjaink és tanítóink és azoknak lösznek, ha elültetik azt a sok hejt virágzó két élő fát. Maradok hálás tisztólettel

Rendös János,
főbíró.

Szerkesztői üzenetek.

Kiváncsinak, helyben. Hogy mostanában a helybeli lótkönyv négyesület működéséről miért hozunk oly rövides tudósításokat s hogy közelebről is az e hó 24-iki színelőadás szereplőinek névsorát, szerepkörük megjelölését, miért nem közöltük — nem a mi hibánk. Az egyleti titkár adja ezen tudósításokat, melvekkel csakugyan legkevésbé sem mozdítja elő az egyesület humanus céljait.

Kérdés. 1. A mezőrendőri törvény a legeltetést illetőleg valamelyes szabály megállapítására mindenestre kötelezi az egyes községeket, illetve közbirtokosságokat. Azonban, hogy milyen szabályt állapítsanak meg a törvény korlátain belül, az teljesen a birtokarány szerinti többség határozatától van függővé téve. 2. Nem. (1886. XXII. t. cz. 75. és 83. § ai)

Nyomatott a kiadó- és laptulajdonos Betege Pál könyvnyomdájában Székelyudvarhelyt 1903.

Apró hirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betűvel 5 fillérért közöl a kiadóhivatal.

BOR. 1902-iki rizling. Kedves ízű, nem savanyu, zamatos, hektója 44 korona. 1901-iki rizling, édeskés, zamatosabb, erősebb, finom, jó bor, hektónként 55 korona vaston feladva B a k s á n y i Károlynál Balaton-Henyében.

NAPTÁRAK, író- és levélpapírok, borítékok, ténák s mindenféle nyomtatványok és irodai szerek DUS VÁLASZTÉKA van a „SZEKELY-UDVARHELY” kiadóhivatalában (BETEGH PÁL könyv-, papír-, író- és rajzszerkereskedése Székely-Udvarhelyt.

Feladási hirdetés.

Bibarczfalva közbirtokosság tulajdonát képező 100 kat. hold „Nagyhavas” erdőrészt bükk- és fenyőfakészlete, mely hivatalos becslés szerint 5910 m³ mü- és 23404 m³ tűzifát tartalmaz, **1903 évi február hó 16 án** Bibarczfalva közházánál d. e. 10 órakor nyilvános szóbeli árverezéssel és zárt írásbeli ajánlat útján együttesen el fog adatni.

Kikiáltási ár 10264 korona (Tizezerkétszázhatvannégy).

Árverezők kötelesek a kikiáltási ár 10 százalékát az árverezést vezető kezéhez készpénzben, vagy óvadékképes papirban az árverezés megkezdése előtt lefizetni, illetőleg az írásbeli zárt ajánlathoz mellékelni.

Becsértéken alul a fa el nem adatik. Kihatalmasi határidő a szerződés jogerőre emelkedésétől 6 év.

A részletes becslési és árverezési feltételek a székelyudvarhelyi állami erdőhivatalnál, a vargasi m. kir. erdőgondnokságnál és alólírottnál megtekinthetők.

Bibarczfalván, 1903. év január hó 10-én.

BERTALAN GYÖRGY
birt. elnök.

SCHICHT-SZAPPAN

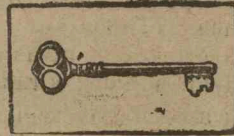
„szarvas”

vagy

„kulcs”

JEGYGYEL

Legjobb, legkiadósabb és azért a legolcsóbb szappan.
Mindenütt kapható.

Az 1895. évi cariói s az 1896. évi londoni egészségügyi kiállításokon díszoklevéllel és aranyéremmel kitüntetve.

Orvosi tekintélyek által kipróbált s nagyobb kórodákban kitünő sikerrel használt külszer a biztos és kiváló gyors hatású **REUMA-SZESZ** köszvény, csusz, reuma, ischias stb. ellen.

Hatása meglepő, a mennyiben gyakran még a legidültebb köszvény és csuszfájdalmakat is már néhány szori bedörzsölésnél teljesea megszüntette.

Egy üveg ára használati utasítással 1 korona, erősebb 2 korona 40 fillér.

Azegfü créme szegfü, májfolt, mitesser s az arc-és kéz bőr mindennemű tisztatlanságát n. Főiri kőrkben is előszeretettel használva. 1 korona.

Szegfü powder a tein-nek üdeséget s finomságot kölcsönöz. — Fehér, rózsaszín s créme színben. Egy doboz 1 korona.

Szegfü fogpor a fogak s foghús épségben tartására. A szájat dezinficizálja, a fogaknak vakító fényt kölcsönöz. Egy doboz 80 fillér, fogkefe 1 korona.

Szegfü szappan a legfinomabb toilett szappan, kiváló kellemes illattal. Egy darab 80 fillér.

Haj-elixir a haj hullás, kopaszodás, fejkorpa s hajkikopás biztos megátlására szolgál. Egy üveg 3 korona.

Postán utánvétellel, vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő:

Főraktárak Budapesten: Török József gyógyszerárában, Király-u. 12. és az Egger-féle „Nádor gyógyszerár”-ban Váci-körül 17. — Helybeli raktár: Solymossy János gyógyszerárában (Kossuth-utca) és Lengyel Samu gyógyszerésznél Székelykeresztúr.

Tokaji china-vasbor legkitünőbb minőségű saját készített. Kitünő és biztos hatású szer vérszegénység, sápadtság s idegesség ellen. Gyermekek kellemes ízénél fogva igen szívesen veszik be. Fél literes üveg 5 korona, 1 liter 9 korona.

Tourista olaj az egyedüli biztos szer tyukszem, szemölcs és bőrvastagodás gyökere kigyógyítására. — Egy üveg 70 fillér.

Gyomorbör legkitünőbb minőségű tokaji asszu ürmösből készített. Biztos hatású a már legrégebbi gyomorbajok gyógyítására. Étvágytalanság, székrekedtség, göresök s gyomorsütés egyedüli biztos óvszere. Egy üveg ára 3 korona.

Kapható csaknem az egész gyógyszerárakban.

VIDDER GYULA
gyógyszerész, Sátoraljaújhely.

Ösmeri ön a legújabb „Kalmár”-rostákat

Lohere-mag és gabonatisztító gépeket?

Mindezek a gazda legjobb kiveskereső eszközei

Bővebb felvilágosítást ingyen és bérmentve ad

KALMÁR ZS. UTÓDA, rostagyáros Hódmezővásárhelyen.